

dalom leverése után emelték a béreket, a korábbinál nagyobb figyelmet fordítottak az ellátásra, de az életkörülmények nem változtak meg alapvetően. A '60-as évek végéig kisebb-nagyobb módosulásokkal ugyan, de lényegében a két háború közötti szokások és hagyományok éltek tovább a mindennapokban, s ezek a '60-as, '70-es évek fordulójától kezdtek megváltozni, elsősorban a technikai és civilizációs fejlődés következtében. A fordulat a mindennapokban tehát a '60-as évek végén és a '70-es évek elején ment végbe. Ekkor vált népszerűvé a miniszoknya, státusszimbólummá a televíziókészülék, a Trabant, a Zsiguli, a „telek”, a hétvégi ház, a fiatalok körében hódított a beat és a rockzene, a hosszú haj és a farmer-nadrág viselete. Ekkor teljesedett ki a mentalitás és a közgondolkodás átalakulása, a „homo kadicus” – a fennálló viszonyokat tartósnak tekintő, azt elfogadó és ahhoz alkalmazkodó – életszemléletének térhódítása. Magyarország ekkoriban vált a „legvidámabb barakká” a keleti blokkban. Ez az időszak a '70-es, '80-as évek fordulójától, a gazdasági válság elmélyülésének következtében részben lezárult. Az ország eladósodása árán ideig-óráig sikerült mérsékelni az életszínvonal csökkenését, ám ez a politika lerövidítette a szocialista rendszer bukásához vezető utat. A '80-as években az életkörülmények fokozatosan romlottak, a megélhetés nehezebbé vált Magyarországon. Ezek jelentették a mindennapi élet változásainak a kereteit a Kádár-korszakban.

Ujvári Pál: A kommunizmus évtizedei tankönyvekben és tanórákon – összefoglaló*

A tanár, aki nem történész, gyakran bajban van, például a '45 utáni korszakkal kapcsolatban: bevigye-e a személyiségét a tanítás folyamatába vagy sem? Ettől függetlenül: a tanár nem lehet semleges. Megnézte a kerettantervet stb.: **a tanárokat, mint közalkalmazottakat, a demokratikus értékek átadására kötelezik.**

Két példa a forráshasználatra: fénykép az 1948-as egyesülési kongresszuson Rákosi és Szakasits kézfogásáról, majd alatta Petri György verse (a *Befejezetlen múlt* 6. az előadó által írt részéből, 192.) és Gerő levele (talán Pető Iván ásta elő?) Vas Zoltánnak: „a Szovjetunióban ezt mindig így csinálják” (ismét a *Befejezetlen történelem* 6. előadó által írt részéből, 199.). Az olyan elvont fogalmak, mint „voluntarizmus” és „manipuláció” – a forrás segítségével érzékelhető közelségbe kerülnek.

Kádár személyisége. „...Én, akinek erősen negatív véleménye van Kádár Jánosról, nem tehetem meg, hogy a magam nézőpontját rájuk erőltetem. A megoldás az

* Az előadás teljes szövege elolvasható a <http://www.tte.hu/egyezzunkki/> honlapon.

lett, hogy próbáltam különböző nézőpontú megnyilatkozásokat keresni Kádárról. Részben kortársaknak a különböző megnyilatkozásait, ezeket forrásfeldolgozó órán lehet feldolgozni.” Zdeněk Mlynař emlékiratai szerint „mind emberileg, mind politikailag kimagaslott abból a mezőnyből”, tehát a korabeli kommunista vezetők csoportjából. Gyurkó László, „nagyon tisztességes módon, elkötelezett híve Kádárnak” Arképvázlatában azt írja, hogy „nemcsak Kádár azonosul az országgal, hanem az ország is Kádárral. Ezért mertem leírni a dagályos mondatot, hogy Kádár János – Magyarország.” Végül Faludy György *Egy helytartóhoz* című versét is közölte, „ahol Faludy [a tőle] megszokott stílusban végül is Kádár fejére olvassa összes létező és valós bűnét: Nagy Imrét, Losonczy kivégzését, Tóth Ilonkát, Mansfeld Pétert és így tovább.” Ez a három anyag egymás mellett, együtt szerepel (a *Befejezetlen történelem* 6., előadó által írt részében, 292–293.).

„És ez a három anyag egymás mellett lett az alapja a Kádár-kép kialakításának. Többnyire kibontakozott valami olyan, hogy Mlynař-nak adtak igazat. Kádár ilyen is, olyan is, de megtette azt, amit meg lehetett [tenni] az országért. Legfeljebb módszertani érdekesség az, hogy ha az ember keverte a sorrendet, mindig az utolsó volt a hangsúlyos. Ha Faludy, akkor arra emlékeztek, ha Gyurkó, akkor arra.”

A mai tizenkettedikes diákok rendszeresen felteszik a kérdést: valóban demokrácia van ma Magyarországon? És akár igen, akár nem: abszolút érték a demokrácia?

F. Tóth Zoltán: A Kádár-korszak „mítoszai” a tanítási gyakorlatban, humorral, karikatúrával – részletek*

„Szokás egyfelől a [...] hamis vagy félig hamis tudati elemeket mítosznak nevezni, de tágabb értelemben mítoszként értelmezhetők a tanított korszakhoz kötődő (esetleg igaz) tudattartalmak vagy élelmények felnagyításából, merev képpé rögzítése kapcsán kialakult elemek is, amelyek a későbbi korok diskurzusában gyakran sztereotípiaként, tehát ismétlődő, a korszakhoz kötött, olykor elkoptatott elemként térnek vissza. [...] A Kádár-korszakra jutó pár tanítási óra nem teszi lehetővé az időszak árnyalt bemutatását. Mire tud hát támaszkodni [a tanár]? Egyfelől azokra a tankönyvi alapinformációkra (sémákra), amelyek az érettségi követelményekhez igazodva vázolják a Kádár-korszak jellemző vonásait. Másfelől saját [és a szülők] tapasztalataira, amelyek – a fiatalabb tanároktól eltekintve – még élnek és használhatók a tárgyalt korszak bemutatásához. [...] Kiváló lehetőség, ha a korszak karikatúráit, vicceit, beemeljük a tanítási

* Az előadás teljes szövege elolvasható a <http://www.tte.hu/egyeyzunkki/> honlapon.